

perpetuam *columnam veritatis*, 1 Timoth. 3; ergo defecisset maxime in necessariis, si non providisset huic Ecclesiae, de aliqua viva regula a qua possit doceri sine periculo falsitatis, quia sine illa impossibile erat impleri illa omnia, quae partim Deus promittit, partim praecipit, ut ex Scriptura constat.

6. *Ad primum motivum in num. 1 tripliciter satisf. — Primo. — Secundo. — Tertio. — Ad secundum motivum.* — Ad primum igitur argumentum haereticorum, sumptum ex Scripturis praecipientibus *probare spiritus*, respondemus imprimis monendo illos, ut hoc observent; nam si suos spiritus privatos probarent, invenirent esse spiritus erroris, non Dei. Deinde dicimus in rebus dubiis probandos esse spiritus; nam in certis quae Ecclesia docet, non est necessaria probatio, sed si spiritus sit conformis Ecclesiae, oportet sequi illum; si vero sit contrarius, repugnare illi: *Etiam si Angelus de caelo evangelizet aliter quam evangelizatum est.* Tertio dicitur etiam, in rebus dubiis probandos esse spiritus, per regulam fidei vivam et certam, ut sensit Au-

gustinus, 12 Gen. ad litter., capite 14; et supposita hac regula, conferre poterit bona dispositio et oratio dubitantis, ut a Spiritu Sancto, non per revelationem privatam (quae ordinarie petenda non est), sed per speciale auxilium illuminet ad veritatem vel speculativam vel practicam attingendam, juxta illud Lucae, decimo sexto: *Dabit spiritum bonum petentibus se*; et hoc est quod in aliis testimoniis ibi citatis significatur. Ad secundum, respondetur, regulam vivam non excludere necessitatem aliarum quas supra posuimus; quia haec regula viva non docet per novas et privatas revelationes, et ideo indiget Scriptura et traditione ad docendum. Unde semper his regulis utuntur Pontifices et Concilia, ut constat maxime ex Tridentino, sessione 4, et ita ejusmodi regulae se mutuo juvant, et se habent sicut excedens et excessum; licet in hoc quodam habeant aequalitatem, quod ab Spiritu Sancto omnes habent infallibilitatem. In tertio argumento petitur quomodo haec regula viva possit esse certa, sed hoc constabit ex sequentibus sectionibus.

In posteriori hac lectura de fide, disseruit auctor solum de Ecclesia quatenus regula fidei, quod erat proprii instituti; ex priori tamen, caeteram de Ecclesia tractationem avido lectori damus inferius disputatione nona.

SECTIO VI.

Utrum Ecclesia universalis sit infallibilis in credendo, et consequenter sit certa regula fidei.

1. Ecclesiae nomen varias habet significationes; sed quod ad praesens spectat, significat congregationem fidelium. In qua descriptione, si nihil aliud ei addatur, comprehenditur Ecclesia prout fuit ab initio mundi, quia semper habuit Deus in mundo aliquos fideles veri Dei cultores, quorum congregatio Ecclesia dicitur, et ita fuit perpetua a principio mundi, ut est certum in doctrina Sanctorum; sic etiam in populo Judaeorum fuit quaedam specialis Ecclesia, nam fuit etiam congregatio fidelium speciali modo Deum colentium; nunc autem specialiori modo vocem illam sumimus, ut significat Ecclesiam Christi catholicam et apostolicam. Supponimus enim Christum Dominum speciali modo Ecclesiam suam instituisse, juxta verbum suum: *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*; et juxta verbum Pauli: *Posuit vos Spiritus Sanctus Episcopos regere Eccle-*

siam Dei, quam acquisivit sanguine suo; et de ratione hujus Ecclesiae est, ut sit congregatio fidelium, qui in Baptismo fidem suam professi sunt, et sub uno sacrificio, capite, et sacramentis a Christo institutis, Deum colit, et ab aliis populis discernitur. De hac ergo Ecclesia loquimur, de qua amplissima est disputatio, si de institutione illius, de membris et partibus ejus, ac privilegiis ejus, agendum esset; sed nec brevis temporis hoc nobis permittit, nec materia de fide quam tractamus in rigore hoc postulat. Videri ergo possunt Cano, Bellarminus, et reliqui supra citati, et specialiter Turrecrem., in Sum. de Ecclesia; sola ergo infallibilitas Ecclesiae ad hunc locum pertinet, et de illa breviter dicemus.

2. *Error negans auctoritatem Ecclesiae. — Erroris fundamentum. — Confirmatur.* — Non defuerunt ergo haeretici, qui dixerunt totam Ecclesiam posse in fide deficere; ita enim senserunt Marcionistae, ut est apud Eusebium, lib. 1 Histor., c. 16; Donatistae, ex Augustino, epist. 48 et 50; Iconomachi, in 7 synodo,

¹ Vide infra, disp. 9

et Wicleph., ex Concilio Constant., in art. 36 ejusdem, in Act. 8, et hoc in re ipsa sequuntur haeretici hujus temporis, quamvis non sub nomine *Ecclesiae catholicae*, sed *Romanae*. Verumtamen non loquuntur de Ecclesia Romana, ut est particularis diocesis seu episcopatus, sed ut comprehendit omnes credentes in Christum, sub obedientia episcopi Romani; et haec est Ecclesia Catholica, velint, nolint; quia nullam aliam assignare possunt, neque in alia reperitur antiquitas et successio Apostolica, et aliae notae verae Ecclesiae; et ideo tandem fatentur hanc quidem esse visibilem Ecclesiam universalem; ut tamen illam subjiciant errori et deceptioni, fingunt aliam invisibilem ecclesiam, in qua vera fides salvatur; sed est merum figmentum, ut paulo inferius dicam. Fundamentum istorum esse videtur, quia haec Ecclesia est congregatio mere humana, et nulla promissio infallibilitatis illi facta invenitur; omnis autem humana congregatio interdum decipi potest; sic enim olim synagoga a fide defecit adorando vitulum, Exod. 32, et saltem tempore Antichristi dicitur Ecclesia defectura, in 2 ep. ad Thess., et loquendo de illo tempore dixit Christus: *Cum venerit filius hominis, putasne inveniet fidem in terra.* Et confirmatur, nam quaelibet pars Ecclesiae potest errare in fide, quia illi saltem non est facta promissio, et patet de quolibet regno vel provincia Ecclesiae; ergo eadem ratione omnes Episcopi possunt simul deficere a fide, quia tantum sunt una pars Ecclesiae; ergo etiam reliqui possunt deficere, quia ordinarie sequuntur pastores suos, imo ad id tenentur.

3. *Notatio prima pro Catholica resolutione. — Notatio secunda.* — Catholica autem veritas est in contrarium; ad quam explicandam, adverto sermonem esse de universali Ecclesia catholica. Haec autem duobus modis potest conspirare, seu convenire in assensu alicujus rei. Primo, credendo illam solum ut probabilem, vel probabiliorem et magis piam, aut in quocumque alio simili gradu qui non attingat certitudinem fidei. Secundo, potest convenire credendo aliquid tanquam certum de fide, et a Deo revelatum, et de hoc posteriori modo est principalis questio; nam alter non pertinet ad fidem; aliquid vero de illo in fine subjiciam. Deinde in assensione fidei, seu tanquam de fide, dupliciter cogitari potest error: uno modo, cum pertinacia et culpa haeresis, alio modo per ignorantiam invincibilem; inter quos modos haec potest cogitari differentia,

quod per priorem statim amittitur tota fides, non sic per posteriorem, saltem in singulis personis, et ideo oportet de his modis sigillatim dicere.

4. *Assertio prima de fide.* — Dico ergo primo: Ecclesia universalis seu Romana non potest a fide deficere per haeresim. Est assertio de fide, et tam frequens in Conciliis et Patribus, ut superfluum videatur aliquid allegare. Videantur scripta in defensione fidei, lib. 1, cap. 4. In Symbolo etiam credimus unam sanctam Ecclesiam; repugnat autem sanctitati haeresis, quia haeresis destruit fidem, et fides est fundamentum sanctitatis; ergo haeresis radicitus tollit sanctitatem. Unde ratio propria, et in Scriptura fundata, est, quia Ecclesia Christi non potest deficere; deficeret autem si per haeresim erraret; ergo non potest sic errare. Minor et probata est et est per se evidens, quia fides est vinculum et quasi forma constituens hanc Ecclesiam et membra ejus, et ideo quicumque per haeresim fidem amittit, eo ipso incipit esse extra Ecclesiam. Ergo si tota Ecclesia fidem illo modo amitteret, eo ipso desineret esse Ecclesia, et inciperet esse synagoga Satanæ. Major autem probatur ex promissione Christi, Matth. 16: *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non prevalebunt adversus eam*; et ut de hac promissione nos certiores redderet, dixit Matthæi ultimo: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi*, utique per specialem protectionem, tum ut Deus, tum etiam ut homo, ut Sancti exponunt, Cyrillus Alexandrinus, in lib. 7 de Trinitate; Salvian., libro secundo de vero Judicio; Hieronymus, in Epistola ad Damasum; Prosper, lib. 2 de Vocat. Gent.; Beda et Euthym., Matth. ultim.; Chrysostomus, in eundem Matth., homil. 91. Unde optime idem Chrysostomus, homil. 4 in cap. 6 Isaiae, dixit, *facilius esse solem extinguere, quam Ecclesiam obscurari*; et de hac Ecclesiae perpetuitate videri potest Leo Papa, Epistola 31; et Augustinus, 22 de Civit., cap. 15 et sequentibus; et in tractatu de Legibus, tractando de perpetuitate legis gratiae, lib. 10, cap. 7, plura adduxi quae hanc veritatem confirmant; et est optimus locus ad Ephes. 4, ubi Paulus dixit datos esse Ecclesiae *Pastores et Doctores, ad consummationem Sanctorum, donec occurramus omnes in virum perfectum*; ergo usque ad illud tempus durabit vera Ecclesia Christi militans, et viatrix, ac subinde per veram fidem ambulans.

5. *Assertio secunda de fide.* — Probatur ergo

Scriptura.—*Ratio a priori.*—Dico secundo: hæc Ecclesia non potest errare in his quæ credit tanquam certa de fide, etiam per ignorantiam invincibilem. Hanc etiam assertionem censeo esse de fide certam, eamque late ostendi, libr. 1 Defensionis fidei, capit. 4, et illam proprie probat locus Pauli, 1 ad Timoth. 2, ubi Ecclesiam Dei vivi vocat *Columnam et firmamentum veritatis*; nam si decipi posset credendo falsum, etiam per errorem invincibilem, non magis esset columna veritatis, quam homo privatus. Hoc etiam confirmat promissio Christi, Joan. 16: *Cum venerit Paraclitus, docebit vos omnem veritatem*; nam hæc promissio maxime intelligitur respectu Ecclesiæ, et de veritatibus necessariis, et ad fidem pertinentibus. Unde ratio a priori est, quia hæc Ecclesia regitur ab Spiritu Sancto, tanquam ab sponso suo, et a Christo habet promissionem hujus assistentiæ Spiritus Sancti, et ipsemet Christus est caput hujus Ecclesiæ, juxta illud ad Ephes. 1: *Ipsam dedit caput super omnem Ecclesiam*, id est, triumphantem et militantem, et specialiter super Ecclesiam congregatam ex gentibus et ex Judæis, juxta illud Osee 1: *Ponent sibi caput unum*, ut recte exposuit Augustinus, libr. 18 de Civitat., c. 28; et ideo perpetuo influit Christus in Ecclesiam, tanquam caput in corpus, ut ibidem Paulus dicit. Sicque protegit illam, ne circa fidem erret, etiam invincibiliter.

6. *Altera ratio.*—Altera ratio hujus veritatis et ex fundamentis fidei evidens est; quia si Ecclesia Christi posset errare, credendo aliquid falsum tanquam fide certum, etiam per ignorantiam invincibilem, tota ejus fides dubia redderetur; quia in singulis formidare posset et dubitare ne forte per ignorantiam decipiatur. Consequens est aperte falsum, tum quia non posset hoc modo dici firmamentum veritatis; tum etiam quia non posset obligare fideles ad aliquid credendum cum certitudine, et tanquam infallibile, quod est contra rationem fidei Christianæ, ut sæpe dictum et ostensum est; tum etiam quia est contra usum Conciliorum et sensum SS. Patrum; semper enim ad statuendam fidem, recurrunt ad Ecclesiæ sensum, tanquam ad omnino verum et extra errorem, sive per ignorantiam, sive quocumque alio modo, ut videre licet in Concilio Tridentino, sessione sexta, capite octavo, et sess. 14, cap. 5; et apud Augustinum, libro

¹ Videri possunt dicta in disp. 23 de Incarnatione.

de Utilitate credendi, cap. 8 et 17; et in principio librorum de Doctrina Christiana; et Ambros., 3 de Fide, cap. 7.

7. *Effugium hæreticorum ad Ecclesiam invisibilem, de quo infra disp. 9, sect. 8, et in Defensione fidei, lib. 1, c. 7 et 8. — Expugnatur.*—His rationibus et testimoniis coacti, hæretici admittunt aliquam Christi Ecclesiam deficere non posse, nec in fide errare; ut tamen lucem veritatis effugiant, distinguunt duplicem Ecclesiam, visibilem et invisibilem; et visibilem dicunt posse deficere et errare; invisibilem autem esse perpetuam et infallibilem. Sed isti imprimis recedunt a proprio dogmate, quo dicunt nihil esse credendum, quod in Scripturis non invenitur: illa enim distinctio, seu Ecclesia invisibilis inaudita est in Scripturis vel Patribus. Secundo loquuntur contra verba Christi. Quando enim dixit Matth. 16: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, aperte loquitur de Ecclesia visibili, quam postea Petro commendavit pascendam Joan. 21. Quomodo enim pasceret invisibilem Ecclesiam? Et tamen illi Ecclesiæ promisit stabilitatem: *Et portæ inferi non prævalent*, etc. Et de eadem dixit, Matth. 16: *Dic Ecclesiæ, et si Ecclesiam non audierit*, etc., quæ clare supponunt Ecclesiam esse visibilem. Sicut etiam illud, Actor. 20: *Posuit vos Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei*. Unde Augustinus, libr. 3 contra Epistolam Parmen., cap. 5: *Ecclesia*, inquit, *supra montem constituta abscondi non potest*. Denique dum hæretici fugiunt ad Ecclesiam invisibilem, totam certitudinem Scripturæ canonicæ auferunt; nam Scriptura in tantum ut canonica recipitur, in quantum per manus Ecclesiæ infallibilis ad nos pervenit, et ab eadem approbatur; si autem illa Ecclesia invisibilis est, quis potest cognoscere an per manus ejus Scriptura ad se venerit, et ab ipsa approbetur? Imo etiam ocludunt viam salutis, quia extra Ecclesiam veram non est salus; si autem invisibilis est, quis poterit illam cognoscere, ut in ea sit et permaneat? De quo videri potest Augustinus, 19 contra Faust., c. 11, ubi requirit sensibilia sacramenta ad distinctionem Ecclesiæ. Item, l. 4 de Baptismo, c. 1; et Hieronymus, Epist. ad Damasenum; et Cyprianus, de Simpl. prælat. Latius de hac re infra, disput. 9, sect. 6; et in Defensione fidei, lib. 1, cap. 7 et 8.

8. *Assertio tertia bipartita.*—*Ratio prioris partis.*—*Ratio posterioris.*—Dico tertio: quamvis certum non sit, quæ Ecclesia credit tantum ut pia et probabilia, esse vera, si ta-

men tota Ecclesia in aliqua hujusmodi re conspirat, tenendum est in eo non errare, non solum practice, quod est manifestum, sed etiam speculative. Ratio primæ partis est, quia non constat in his omnibus regi Ecclesiam ab Spiritu Sancto, cum ad fidem ea non pertineant, nec sint ad salutem necessaria. Ratio vero alterius partis est, quia universa Ecclesia, etiam spectata ut humana congregatio in qua sunt plures viri sapientes, habet humano modo summam auctoritatem; ergo si tota Ecclesia judicet aliquid esse probabile, evidenter probabile est, et inde imprimis tollitur periculum practici erroris, et deinde fit maxime verisimile, illud etiam in re ipsa esse verum, præsertim quia etiam est verisimile etiam Spiritum Sanctum specialiter adjuvare et illuminare Doctores Ecclesiæ; si enim quoad veritates omnes naturales id conceditur, ut lib. 1 de Grat., cap. 2, num. 17, diximus, quanto magis in hac materia sentiendum erit. Sciendum est autem in his rebus esse gradus, ut sumi potest ex dicendis in disput. 19, sect. 2, nam quædam illarum licet non sint tam certæ, ut contrariæ sint hæreticæ, interdum sunt erroneæ, quia proxime ad principia fidei accedunt; interdum sunt temerariæ propter magnum consensum Patrum cui opponuntur. Interdum vero sunt tantum probabiles vel probabiliores, et secundum eosdem gradus, erit magis vel minus certum, Ecclesiam in his non errare.

9. *Assertio quarta.*—*Declaratur.*—Dico quarto: licet Ecclesia sit infallibilis in credendo, nihilominus formaliter, ut sic dicam, et tantum secundum se totam sumpta, non est sufficiens viva regula fidei in docendo. Ratio est, quia impossibile est totam hanc Ecclesiam convenire ad aliquid de fide definiendum; et ideo neque est apta ad loquendum, et docendum per modum vivæ regulæ. Item, quia magna pars hujus Ecclesiæ non est sufficiens ad docendum, nec hoc pertinet ad statum ejus, ut constat maxime de statu laicorum. Denique, quia docere ex Cathedra definiendo, pertinet ad clavem scientiæ, et est actus specialis potestatis a Christo datæ ad regendam Ecclesiam in doctrina. Christus autem non contulit hanc potestatem toti corpori Ecclesiæ, sed capiti, ut statim dicemus, et ita ex sequentibus sectionibus hæc assertio magis illucidabitur.

10. *Ad fundamentum erroris in num.*—*Ad confirmationem, ibid.*—Ad fundamentum hæreticorum jam responsum est, Ecclesiam

non duci in credendo spiritu humano, sed divino, falsumque est tempore Antichristi omnino esse defecturam, ut etiam scripsi, libr. 5 contra Jacobum, Angliæ regem, cap. 10, a num. 17. Nam, licet magna ex parte obscuranda sit per vim tribulationis, tamen multi perseverabunt, et erunt insignes Martyres; et Christus, Matth. 24, per exaggerationem dicit: *Ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi*, significans saltem electos, qui tunc etiam non deerunt, esse perseveraturos; idemque cum proportionem dicendum est de synagoga, quamvis non sit æqualis ratio, quia illa non erat universalis Ecclesia. In confirmatione, petitur an omnes Episcopi Ecclesiæ possint convenire in aliquo errore, nam inter Catholicos quidam affirmant, quia non invenitur promissio; alii negant, quia constitueretur tota Ecclesia in magno periculo erroris. Mihi vero neutrum videtur satis exploratum: probabile autem est ad providentiam Christi pertinere, ut id non permittat. Intelligiturque de collectione Episcoporum extra Pontificem, nam de illo statim dicam (*Doctrinam de Concilio uberiorem habes inferius, disput. 11*).

SECTIO VII.

Utrum legitimum Concilium sit infallibilis regula fidei.

1. *Ex multitudine pastorum Ecclesiæ conficitur, danda esse Concilia.*—*Nomen Concilii fundamentum habet in Scriptura.*—Supponendum est Christum Dominum ita instituisse suam Ecclesiam super petram, et sub uno Vicario suo, ut voluerit eam per Episcopos gubernari, ut Paulus testatur, Actor. 10; et ideo illi sunt quasi Principes Ecclesiæ sub supremo, et sub illis sunt alii presbyteri, seu inferiores Pastores ac Prælati. Ex qua institutione sequitur ut, sicut respublica temporalis habet sua comitia, in quibus præcipui de populo congregantur ad illam regendam, ita et in Ecclesia sunt congregationes Episcoporum seu Prælatorum, quæ Concilia vel Synodi vocantur; nam prior vox fundamentum habet in Scriptura, ut patet Matth. 28, et jam est accommodata ad significandum hujusmodi Ecclesiasticum conventum. Alia autem vox græca est et synonyma, et jam a Latinis frequenter usurpata.

2. *Conciliorum triplex genus.*—*Primum genus.*—*Secundum genus bimembre.*—So-

lent autem tria genera Conciliorum distingui : quædam enim dici possunt specialissima, seu diœcesana, et sunt Synodi quæ in singulis Episcopatibus congregantur, in quibus unus tantum Episcopus præest et inferiores Pastores cum illo conveniunt, de quibus loquuntur aliqui canones in Decreto, distinct. 18, et Concilium Tridentinum, sess. 24, cap. 4, et 22 de Reformatione. Et de his nihil est dicendum, quia nunquam congregantur ad fidem docendam, sed propter regimen. In secundo ordine sunt Concilia, quæ dici possunt particularia, de quibus loquitur Canon 38 Apostolorum, et alii in dicta distinctione 18; et Euseb., libr. 5 Historiarum, cap. 22, alias 23; et talia sunt omnia, quæ non sunt universalis totius Ecclesiæ, licet sint plurium Episcopatum; et hæc in duo membra tacite distinguit Augustinus, lib. 2 de Baptismo, cap. 3, in Concilia provincialium et regionum : priora communiter vocantur provincialia, seu localia, ut in 7 synodo, Actio. 3, et sunt tantum unius Archiepiscopatus, et in eis præest Archiepiscopus suis suffraganeis Episcopis. Posteriora vocari solent nationalia, quia solent esse unius nationis, in qua sunt plures Archiepiscopatus sub uno Patriarcha, vel Primate, qui præest, et aliquando vocantur generalia, ut in Concilio Toletano IV in principio; vel universalis, ut in Concilio Toletano III, cap. 18, et in Carthaginensi IV in principio; intelligitur autem secundum quid, vel per comparationem ad priora, vel per respectum ad gentem seu nationem in qua celebrantur.

3. *Duo superiora genera Conciliorum errare possunt in fide. — Cur errare possint. — Habent tamen magnam auctoritatem, et qualem.* — De toto autem hoc genere Conciliorum quæ particularia vocamus, eadem est ratio et doctrina, quantum ad præsens institutum spectat: nullum enim illorum, *per se spectatum*, regula est infallibilis fidei; potest enim errare, ut de facto erravit tempore Cypriani, et sub illo; et generaliter traditur in synodo Romana sub Symmacho. Et ratio est, quia tale Concilium non est universalis Ecclesia, neque illam repræsentat, neque etiam illam obligare potest ad credendum quod docet, quia non habet jurisdictionem in universam Ecclesiam. Neque denique invenimus promissionem illi specialiter factam. Dixi autem *per se spectatum*, quia si accedat illi confirmatio Pontificis, jam erit infallibilis regula; tamen illam auctoritatem habet a Pontifice, non a se, et ideo probatio hujus partis pendet ex

dicendis sectione sequenti. Quod si quis interroget quantam auctoritatem habeat hoc Concilium ante confirmationem, respondeo breviter : si tantum proponat et doceat illa quæ jam sunt definita, vel quæ sunt per se satis clare et expresse de fide, habet auctoritatem ad cogendum subditos ut credant, et ad excommunicandum eos qui repugnaverint, juxta caput *Ad abolendam*, de Hæreticis; quia ille actus magis est jurisdictionis, et sufficienter proponentis quod definitum est, quam definitis; si autem aliquid de novo tradat quod non repugnet antiquæ doctrinæ, sed ex ea potius eliciatur, habet magnam auctoritatem humanam, cui contradicere ordinarie temerarium erit, ut Cano et Bellarminus in hac materia docuerunt; potest autem in hoc magis vel minus inveniri, juxta qualitatem Concilii in amplitudine vel antiquitate, vel maxime in modo quo in Ecclesia receptum sit.

4. *Tertium genus Conciliorum. — Conditiones legitimi Concilii. — Sine dictis conditionibus errare potest.* — Tertium genus est Conciliorum generalium, seu universalium, quæ Augustinus, supra, *plenaria* vocat, de quibus Concilii tractari potest, quas condiciones requirant, et propter quas causas congregari possint aut debeant, et unde habeant originem, scilicet, an ex divino jure vel ex Ecclesiæ institutione; sed de his videri possunt Bellarminus, libr. 4 de Conciliis; Turcrem., libr. 1 Summ., et Jacobat., in operè de Conciliis, quod cum aliis ejusdem argumenti habetur etiam in tomo decimo tertio tractatum, parte prima editionis Venetæ anni 1584. Nunc tantum breviter supponimus, ut hoc Concilium sit legitimum, debere esse congregatum auctoritate Pontificis, qui etiam debet in eo præsidere, vel per se, vel per legatos suos; item, debere procedere sub obedientia et unione ejusdem Pontificis, quæ omnia in ipsismet Conciliis frequenter docentur, et in Epistolis decretalibus Pontificum, et aliqua habentur in Decreto, distinct. 16 et 17. Ratio vero est, quia Pontifex est supremum caput ad quod spectat universalis gubernatio, et omnia quæ ad illam pertinent, et præsertim quæ graviora sunt, ut habetur in cap. *Majores*, de Baptismo, et hoc patebit magis ex sectione sequenti. Ut autem talia Concilia universalis sint, sufficit ut convocatio sit universalis, quantum moraliter fieri possit, et ut nullus Episcopus Catholicus per se excludatur; reliquæ vero circumstantiæ relictæ sunt, ut existimo, arbitrio Pontificis. Ex qua doctrina

sumimus Concilium non coactum a Pontifice non esse regulam fidei, imo posse errare, ut in Concilio Ariminensi visum est. Item sequitur Concilium in principio legitime congregatum, si in discursu temporis pro quo durat, discedat ab obedientia et unione Pontificis, ex tunc non habere auctoritatem, neque esse regulam, ut in Basiliensi Concilio ex parte visum est, de quo nonnulla diximus in Defensione fidei, libr. 3, cap. 18, a num. 8; et disput. 9 de Censur., sect. 2, multos indicavimus de re eadem tractantes, quæ quidem omnia a fortiori confirmabuntur ex dicendis; solum ergo superest Concilium legitimum, de quo principaliter mota est quæstio.

5. *Varii modi definiendi in generali Concilio.* — Ut autem breviter ad illam respondeamus, supponendum est varios esse modos seu gradus in definitione talis Concilii. Primus est, quando in illo Papa personaliter adest, ut in Lateranens., sub Innocentio, et similibus, et definitio fit consentiente Papa et Concilio. Secundus est, quando Papa adest per legatos habentes ab ipso specialem instructionem de veritatibus definiendis, et definitio fit a Concilio, juxta talem instructionem. Tertius est, quando legati veniunt sine instructione particulari, sed Concilio in generali committitur, ut in his vel illis materiis veram fidem definiat, et postea definitio fit consentientibus legatis, et tandem additur confirmatio Pontificis; quartus gradus erit, si definitio facta a Concilio et legatis consideretur antequam confirmetur a Papa. Quintus erit, si Concilium aliquid definiat, repugnantibus legatis habentibus instructionem. Sextus, si definiat repugnantibus legatis qui talem instructionem non habent. Omitto autem hæreticos, qui in nullo istorum graduum, Conciliorum auctoritatem admittunt; nam, suppositis quæ dixi in præcedentibus sectionibus, nullum habent fundamentum, et testimonia falsa, quæ variis Conciliis imponunt, refellit sufficienter Bellarminus, libr. 2, capit. 8. Et si attente legantur quæ refert, fere non pertinent ad Concilia generalia, præsertim in materia fidei.

6. *Prima assertio: Concilium generale definiens primo modo, est regula fidei. — Probatum primo ex Scriptura.* — Primo ergo certissimum est Concilium generale in quo præsens adest Pontifex, esse infallibilem regulam fidei, et non posse errare in his quæ in doctrina fidei definit, vel quæ approbat in materia morum. Hæc veritas ex Scriptura præcipue probatur exemplo Apostolorum, Actor. 15, ubi

in forma definiendi : *Visum est Spiritui Sancto et nobis*, aperte docuerunt Concilium simile regi ab Spiritu Sancto, cum definit; ergo non potest errare. Deinde probatur optime ex promissione Christi, Joan. 16 : *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem* : nam illa promissio non est facta solum personis Apostolorum, pertinet enim ad perpetuitatem et conservationem Ecclesiæ; ergo facta est etiam pro successoribus; vel, si facta est toti Ecclesiæ, necesse est in tali Concilio impleri, ut pro tota Ecclesia servari possit. Solet etiam hæc veritas colligi ex verbis Christi, Matth. 18 : *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*; quæ verba ad hoc propositum afferunt multa Concilia, quæ supra refert Bellarminus. Quia vero possunt accommodari et ad Concilia provincialia et ad minores congregationes, advertendum est ibi promitti peculiarem assistentiam, vel auxilium, vel providentiam, omnibus qui nomine suo, id est, per potestatem ab ipso datam, vel secundum debitum ordinem, ad aliquid congregantur; unicuique tamen congregationi, juxta capacitatem ejus, et juxta exigentiam causæ, vel negotii; et ita recte concluditur quasi per argumentum a fortiori; sicut etiam perpendit eo loco Maldonat., si Christus adest quibuscumque congregatis in suo nomine, multo magis dicto Concilio generali, et conferendo illi auxilium tali muneri necessarium; et ita induxit illum locum Gregorius, lib. 7 Epist., cap. 101.

7. *Probatum secundo ex traditione.* — Secundo, habetur hæc veritas ex perpetua traditione et consensu Ecclesiæ; nam imprimis omnia generalia Concilia in se agnoscunt istam assistentiam Spiritus Sancti, et sub anathemate tanquam hæreticos damnant non credentes definitionibus suis; et universa Ecclesia catholica hactenus illis paruit, et Patres hoc judicium talis Concilii censent immutabile et ultimum, quod non licet amplius in dubium revocare, ut patet ex Leone I, Epist. 61, 62 et 150; et Gregorio, lib. 1 Epist., cap. 24, prope finem, ubi dicit quatuor Concilia prima generalia recipienda esse, sicut quatuor Evangelia, scilicet quoad certitudinem in rebus definitis; sumitur etiam ex Athanasio, in Epistol. ad Epictetum; ex Augustino, Epist. 162, qui etiam, in Epist. 118, dicit, disputare de eo quod universa Ecclesia sentit, *insolentissimæ dementiae esse*. Hujusmodi autem merito reputatur quidquid universale Concilium cum Pontifice definit.

8. *Probatum tertio ratione.* — Unde tandem sumitur ratio evidens, stantibus principiis supra positus; ostensum est enim necessariam esse in Ecclesia aliquam regulam vivam, quæ possit in controversiis fidei infallibiliter docere quid tenendum sit, et in rebus obscuris, cum eadem certitudine veritatem explicare, et Ecclesiæ proponere; item est ostensum hanc regulam non posse esse totum corpus mysticum Ecclesiæ, ut includit totum populum laicum, imo nec totum clerum, propter impossibilitatem et insufficientiam, et quia non omnes sunt Pastores vel Doctores Ecclesiæ; ergo nulla potest cogitari inter homines regula majoris auctoritatis, quam sit universale Concilium cum Pontifice; nam ibi est caput Ecclesiæ et alii Principes Ecclesiastici, qui merito dicuntur universalem Ecclesiam repræsentare; ergo hæc maxime est talis regula infallibilis. Et confirmatur, quia hujusmodi Concilium potest obligare totam Ecclesiam ad credendum quod sic definitum est, quia nulla est major potestas in Ecclesia; ergo quod sic definitur, oportet esse infallibile, alias contingere posset Ecclesiam obligari ad credendum de fide aliquid falsum, cujus oppositum ostensum est sectione præcedenti; neque contra hanc veritatem invenio difficultatem alicujus momenti.

9. *Assertio secunda: Concilium generale secundo modo definiens, est etiam regula fidei.* — Addendum vero est secundo Concilium generale, in quo Papa non adest per se, sed per legatos, postquam ab ipso Papa confirmatum est esse infallibilem regulam fidei. Est assertio de fide, in qua omnes Catholici conveniunt; et habetur iisdem testimoniis et principiis, et ex communi praxi Ecclesiæ; nam plura ex Conciliis generalibus, a Nicæno usque ad Tridentinum, hoc modo peracta sunt et confirmata, et statim sunt habita ut regulæ fidei infallibiles. Ratio autem est, quia ibi adest tota auctoritas Ecclesiæ, quæ invenitur in Concilio generali, cum præsentia Papæ, qui prius adfuit quasi repræsentative per legatos; et id, quod deesse videbatur de personali consensu ejus, per confirmationem suppletum est; ergo nihil deest ad plenam auctoritatem et infallibilitatem talis Concilii, nam corporalis illa præsentia non est de substantia; et sufficit quasi spiritualis conjunctio per influxum potestatis, sicut alias significavit Paulus, 1 ad Corinth. 5, quando excommunicavit absentem: *Congregatis vobis, et meo spiritu cum virtute Domini nostri Jesu.* Et confirmatur

tandem, quia sæpe moraliter impossibile est Papam personaliter adesse Concilio generali, sæpeque esset cum magno dispendio Ecclesiæ; ergo non est verisimile hanc præsentiam esse necessariam, quia neque esset conveniens providentiæ modus, neque est fundamentum ad id asserendum.

10. *Tertia assertio: Concilium generale tertio modo definiens, est regula fidei.* — Tertio addendum est, quando Concilium generale habet instructionem a Papa per legatos de rebus in particulari definiendis, et ipsum Concilium definit sequendo instructionem, errare non potest, et statim, nulla spectata confirmatione, incipit esse illa definitio regula fidei, et res definita de fide. Ita etiam sentiunt communiter Catholici, et est res certa; quia illa definitio jam habet consensum totius Concilii et Papæ, non solum per legatos, sed etiam per seipsum; ergo habet tantam auctoritatem et certitudinem, sicut definitio Concilii generalis ubi adest præsens Papa. Patet consequentia, quia, ut dixi, præsentia vel absentia personalis seu corporalis parum refert, si alias constat de judicio et de consensu Pontificis. Deinde probatur, quia illud Concilium, quoad talem definitionem, habet confirmationem Pontificis, quasi anticipatam; ergo non habet minorem auctoritatem quam Concilium generale confirmatum. In his ergo tribus assertionibus nulla est dubitatio. In hac vero ultima posset aliquid inesse difficultatis, sed facile expediri potest ex his quæ tradunt auctores citati, et ideo non immoror.

11. *Dubium de definiendo quarto modo.* — *Quid sentiunt Parisienses.* — *Quid vero Cajetanus, Bellarminus et plerique alii.* — *Auctoris judicium.* — *Concilium generale definiens quinto et sexto modo non est regula fidei.* — At vero quando Pontifex solum adest in Concilio per legatos, sine instructione particulari, et totum Concilium cum legatis aliquid definit, est grave dubium an tale Concilium possit errare, et consequenter an talis definitio faciat fidem ante confirmationem Pontificis; nam in hoc sunt opiniones inter Catholicos; Parisienses enim, et alii qui credunt tale Concilium esse supra Pontificem, consequenter affirmant ejus definitionem esse infallibilem, quia est a suprema potestate, et quia illud Concilium repræsentat Ecclesiam universalem. Contrarium vero docent Cajetanus, Turrecrem., quos refert et sequitur Bellarminus, lib. 2 de Conciliis, cap. 11. Quibus adde Castrum, lib. 1 de Justa hæretic. punit., cap. 6. Quia ve-

rissimum est Papam esse supra tale Concilium; quia infallibilitas nec invenitur directe promissa tali Concilio, nec delegabilis est; et propter reliqua quæ in eis videri possunt. Ego autem breviter censeo illud Concilium non esse regulam fidei, quia saltem ejus auctoritas infallibilis est sub opinione, et quia non habet jurisdictionem ad obligandam Ecclesiam ante confirmationem. Nihilominus tamen probabilissimum censeo non permissurum Deum, ut tale Concilium legitime procedendo erret, utique faciendo quod in se est, non tam propter ipsum quam propter Pontificem, quia esset magna perplexitas et magnum scandalum Ecclesiæ, si Pontifex et Concilium inter se dissentirent. Unde a fortiori constat generale Concilium definiens duobus ultimis modis, scilicet, vel contra instructionem Pontificis, quando illam misit, etiam consentientibus legatis, vel illis dissentientibus, etiamsi instructionem non habuerint, non esse regulam fidei, sed posse errare, quia non procedit legitime, sed utroque modo a capite discordat.

Doctrinam de Pontifice ubiorem, vide infra, disputat. 10.

SECTIO VIII.

Utrum Summus Pontifex etiam sine Concilio generali sit infallibilis regula fidei?

1. *Distinctio.* — *Instituisse Christum monarchiam Ecclesiæ, est de fide.* — De Summo Pontifice duplex est potissima disputatio, una de dignitate et primatu ejus, an fuerit ex institutione Christi, et consequenter sit de jure divino: sed hæc pars supponenda potius nunc est quam disputanda, quia revera non est hujus loci propria¹, neque datur temporis commoditas; legi ergo possunt citati auctores, præsertim Turrecremat., Cano, et Bellarminus, et Cajetanus, in opuse. de hac re. Nos ergo supponimus tanquam de fide certum, Christum Dominum instituisse Ecclesiam suam, ut esset una spiritualis respublica, habens monarchicum regimen, quod ipsemet Christus in Petro inchoavit, ut perpetuo duraret in successoribus ejus. Ita constat ex promissione Christi, Matth. 16: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; nam est moraliter evidens, per illum articulum, *hanc,*

¹ Vide l. 1 Defensionis fidei, c. 10, et infra, disp. 10, sect. 3.

Petrum designasse; præmiserat enim: *Tu es Petrus*; et statim subjungit: *Et portæ inferi non prævalent adversus eam*, significans perpetuitatem ædificii fundati in illa petra, et consequenter illam petram fore perpetuam, non in persona, sed in cathedra et successione. Et illi eodem modo statim promisit, peculiari et singulari excellentia, claves Ecclesiæ, dicens: *Tibi dabo claves regni cælorum.* Denique, promissionem hanc prope ascensionem suam Christus implevit, Joan. 21, dicens Petro: *Pasce agnos*, et: *Pasce oves meas*, id est, rege et gubernare (hoc enim in similibus locis significat verbum *pascendi* in Scriptura, juxta phrasim hebraicam) totum gregem meum, a minimo usque ad magnum, qui per agnos et oves significatur; itaque, ex consonantia horum locorum, et verborum proprietate, et ex rei necessitate, et materiæ gravitate, et ex communi sensu ac traditione Ecclesiæ et Patrum omnium, constat Christum ibi instituisse primatum Ecclesiæ in persona Petri, ut in successoribus ejus perpetuo duraret; et ita est hic articulus tenendus, non solum tanquam de fide, sed tanquam unum ex præcipuis fundamentis fidei, et maxime necessarium ad tollendas hæreses et schismata, ut citati auctores latissime prosequuntur, referendo Patres quos breviter et erudite colligit Maldonat. in utrumque locum Matth. et Joan., satis accurate illa exponendo.

2. *Recensentur variæ Pontificis potestates.* — *Præsens questio est solum de potestate definiendi.* — Altera pars hujus disputationis est de potestate Pontificis, quæ plura membra complectitur ad varias materias pertinentia; habet enim supremam potestatem jurisdictionis in foro sacramentali, de qua dictum est in materia de Pœnitentia, disput. 16; habet deinde supremam jurisdictionem in externo foro spirituali et ecclesiastico, quæ legislativa est, seu directiva, et consequenter etiam est dispensativa, et de illa tractavimus in materia de Legibus, lib. 4, a principio, et lib. 3 Defensionis fidei, a cap. 6, et multa in tractatu de Voto, libro sexto, capite nono, et de Juramento, libro secundo, capite trigesimo; est etiam potestas coactiva, de qua in tomo de Censuris, disputatione prima, sect. 2, dictum est. Extenditur etiam ad dispensandum indulgentiarum thesaurum, ut in tomo de Pœnitentia, disp. 39, declaratum est. Solum ergo superest dicendum de potestate definiendi, seu docendi Ecclesiam cum infallibilitate, quæ propria est hujus loci; et quia de Pontifice, ut